

КОБА Марія Миколаївна

доктор філософії у галузі права, доцент,
доцент кафедри правового забезпечення
та правоохоронної діяльності
факультету забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0000-0001-9407-2838

ПРЕВЕНЦІЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ: ЗМІСТ І КОРЕЛЯЦІЯ ПОНЯТЬ

Статтю присвячено розкриттю змісту та з'ясуванню співвідношення понять превенції та профілактики правопорушень у Збройних Силах України. Доведено, що правопорушення у Збройних Силах України становлять серйозну загрозу основним засадам військового управління та спроможності Сил оборони виконувати завдання оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, відсічі збройної агресії російської федерації. Визначено основні причини зростання кількості правопорушень у Збройних Силах України за сучасних умов. Акцентовано на тому, що в усі часи військова дисципліна та військовий порядок розглядалися як основа боєготовності і боєздатності військової організації держави та її армії.

Доведено актуальність завдання розроблення нових підходів до організації системи запобігання правопорушень у Збройних Силах України, зокрема у контексті здійснення превентивної та профілактичної діяльності.

Запропоновано превенцію правопорушень у Збройних Силах України розуміти як врегульовані нормами права випереджувальні дії, спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків, пов'язаних із недотриманням військовослужбовцями вимог Дисциплінарного статуту, норм Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, іншого законодавства України, пов'язаного з юридичною відповідальністю.

Доведено, що превенція відмежується від понять профілактики, попередження, запобігання, припинення тощо тим, що має спрямування на недопущення розвитку суб'єктивної сторони правопорушення на його початковому етапі. Дія превенції полягає у психологічному впливові на особу, і спрямована на недопущення реалізації її думок протиправної спрямованості.

Виокремлено ознаки превенції правопорушень у Збройних Силах України, зокрема: а) превенція є попереджувальною дією, спрямованою на недопущення настання небажаних наслідків від порушення військовослужбовцями Збройних Сил України норм військового, адміністративного, кримінального та іншого законодавства; б) превенція застосовується на етапі формування наміру та мотивів протиправної діяльності; в) заходи превенції мають право реалізовувати лише уповноважені суб'єкти у межах своєї компетенції; г) превенція спрямована на свідомість потенційного правопорушника, її метою є зміна на психологічному рівні мотивів, настроїв, ціннісних орієнтирів, психологічних установок особи; ґ) порівняно із попередженням, запобіганням та припиненням, результат превенції є кращим, оскільки він не обтяжений наслідками дій і не потребує інших заходів.

Запропоновано профілактику правопорушень у Збройних Силах України розуміти як дії щодо усунення, нейтралізації чи ослаблення факторів, які породжують чи сприяють злочинності, правопорушенням, іншим неправомірним діям у зазначеному середовищі.

Доведено, що профілактика правопорушень у Збройних Силах України є: а) окремим видом правоохоронної діяльності, що реалізується у сфері відносин військової служби, серед особливої категорії суб'єктів (військово-службовців Збройних Сил України); б) складовою загальносоціальної системи профілактики правопорушень; в) поняттям, що має власну специфіку, обумовлену правовим статусом суб'єктів, методами і засобами здійснення, умовами та порядком реалізації.

Здобуто висновок про те, що поняття превенції та профілактики правопорушень у Збройних Силах України є схожими, але не тотожними. Поняття превенції має ширший обсяг та сферу застосування, оскільки вона спрямована на нівелювання передумов виникнення причин і умов злочинності та передбачає нейтралізуючий вплив на особу ще на етапі формування наміру та мотивів її протиправної діяльності. І превенція, і профілактика мають спільну мету, що полягає у мінімізації та запобіганні вчиненню злочинів і правопорушень військовослужбовцями. Зміст превенції та профілактики пов'язаний не лише із завчасним, попереднім реагуванням на порушення військової дисципліни, здійснення злочинів і правопорушень у Збройних Силах України, а й із правовим вихованням військовослужбовців, які вчинили чи можуть вчинити правопорушення, створенням умов щодо їх недопущення.

Ключові слова: превенція; профілактика; правопорушення; військовослужбовці; Збройні Сили України; військова дисципліна; правоохоронна діяльність.

Постановка проблеми. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну негативною тенденцією у сфері військового управління виявилася тенденція до зниження рівня військової дисципліни, зростання як абсолютної, так і відносної кількості правопорушень, суб'єктами здійснення яких є військовослужбовці Збройних Сил України (далі – ЗСУ). Зазначена проблема знайшла відображення в офіційних джерелах та спеціальних наукових дослідженнях [1–4].

Занепокоєння фахівців викликає факт приросту категорії військових кримінальних правопорушень, зокрема, тих, які охоплюються нормами статей 402 «Непокора», 407 «Самовільне залишення військової частини або місця служби» і 408 «Дезертирство» Кримінального кодексу (КК) України [5]. Крім указаних, військовими кримінальними правопорушеннями, кількість яких від 2022 року зростає, також вважають: викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК); недбале ставлення до військової служби (ст. 425 КК); бездіяльність військової влади (ст. 426 КК); перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426–1 КК) та ін.

Ці та інші правопорушення, за досягнення їх критичної кількості, становлять серйозну загрозу не тільки основним засадам і принципам військового управління, а й, з урахуванням військово-політичних викликів сьогодення, самій спроможності ЗСУ виконувати завдання оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, відсічі збройної агресії російської федерації.

Об'єктивними чинниками, які впливають на формування негативних тенденцій у сфері забезпечення військової дисципліни у частинах і підрозділах ЗСУ за сучасних умов, на нашу думку, є: безпрецедентність і складність завдань, покладених на Сили оборони у зв'язку із відбиттям збройної агресії російської федерації проти України; багатократне збільшення чисельної кількості ЗСУ військовослужбовцями, призваними на службу у порядку мобілізації, неознайомих зі специфікою військової служби; невизначеність строків мобілізації, ускладнений порядок ротаций та відпусток; труднощі адаптації до умов позиційно-гібридної війни, обумовлене зазначеним вигорання і психологічна втома.

Водночас не варто забувати про те, що військова дисципліна та військовий порядок завжди розглядалися основою боєготовності і боєздатності військової організації держави та її армії. У зазначеному контексті погоджуємося з Н. В. Коломієць у тому, що «військові правопорушення підривають основи військової організації, створюють атмосферу

безкарності та недовіри, що негативно позначається на виконанні бойових завдань та обороноздатності країни. За сучасних умов вони можуть призвести до значних втрат та ослаблення армії» [5, с. 517].

Такий стан речей нині ставить перед військовим управлінням Силами оборони у цілому та ЗСУ, зокрема, надзвичайно складні виклики. Одним із першочергових завдань є розроблення нових підходів до організації системи запобігання правопорушень у ЗСУ, зокрема у контексті здійснення превентивної та профілактичної діяльності.

Зважаючи на це, погоджуємося з Н. А. Дмитренко [6] у тому, що проблема злочинності військовослужбовців сама по собі вже давно вийшла за межі військової організації держави і стала загальнодержавним завданням, яке своєю чергою потребує розроблення нових підходів до попередження та профілактики злочинної поведінки у військах. Кінцевим результатом зазначеної діяльності має стати спільне вироблення органами військового управління, військової юстиції, військовослужбовцями, громадськими організаціями різних взаємопов'язаних між собою заходів, спрямованих на запобігання злочинам у ЗСУ і усунення причин, що породжують злочинну поведінку військовослужбовців [6, с. 101].

Аналіз актуальних наукових досліджень і публікацій. Питання запобігання правопорушенням у військовому середовищі активно досліджується представниками української юридичної науки, особливо з урахуванням викликів, обумовлених повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну. Актуальними є дискусії щодо визначення поняття запобігання, а також стосовно практичної організації такого запобігання у ЗСУ. Серед науковців, які досліджували зазначену проблематику, виокремимо Н. А. Дмитренко [6; 7], М. І. Карпенка [2; 8; 9; 10], В. Матвійчука [11].

Аналізуючи стан системи запобігання правопорушенням у ЗСУ, фахівці вказують на проблеми її організації та реалізації, а саме: а) недосконалість нормативного забезпечення; б) невизначеність кола суб'єктів, відсутність взаємодії між ними; в) неактуальність способів і методів здійснення; г) неналежний рівень інформаційного та методичного забезпечення.

Враховуючи зазначене, акцентуємо на необхідності активізації розроблення питань превентивної і профілактичної діяльності у ЗСУ як на науково-теоретичному, так і на організаційному рівні, з тим, щоб

отримані результати мали втілення на практиці та сприяли підвищенню рівня військової дисципліни і військового правопорядку у ЗСУ.

Формулювання цілей статті: проаналізувати наявні підходи до понять превенції та профілактики; порівняти зміст зазначених понять у контексті здійснення превенції та профілактики правопорушень злочинів і правопорушень у ЗСУ за сучасних умов; удосконалити загальну теорію та методологію здійснення превентивної й профілактичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Однією із принципів проблем, які потребують вирішення у контексті вдосконалення теоретико-методологічної характеристики превенції та профілактики правопорушень у ЗСУ, є з'ясування сутності та розмежування зазначених понять.

Згідно з результатами етимологічного аналізу, поняття «превенція» має латинське походження. У сучасному Словнику іншомовних слів [12] термін «*превенція*» (від *praevenio* – випереджати, передчасно приходити, а також від *praevertō* (*prae* + *verto*) – запобігати, обганяти, перевершувати, заважати) тлумачиться як похідний від «*попереджати*». Ключовою ознакою вказаного поняття є наявність певних дій чи подій, що передують іншим і випереджають очікувані наслідки від попередніх. Найчастіше превенція тлумачиться як застереження чи запобігання вияву чого-небудь небажаного. У такому контексті поняття «превенція» межує із термінами «запобігання» та «попередження», які використовують при визначенні поняття превенції. Однак попри те, що всі три зазначені терміни мають спільну ознаку (а саме – своєчасного передування небажаним подіям), для теоретичної чистоти зазначені поняття потребують розмежування.

В юридичному аспекті превенцію найчастіше розуміють як врегульовані нормами права випереджувальні дії, спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків, пов'язаних із недотриманням військовослужбовцями вимог Дисциплінарного статуту ЗСУ, норм Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, іншого законодавства України, пов'язаного із юридичною відповідальністю.

Порівнюючи поняття попередження і запобігання у контексті критерію черговості, доходимо висновку, що попередження є дією, яка відбувається раніше запобігання, до того моменту, коли відбулося щось шкідливе або небезпечне. В адміністративно-правовому

аспекті попередження завжди має відбуватися до початку вчинення порушення, випереджати, передувати їм. Натомість, запобігання – це дія, спрямована на захист когось або чогось, метою якої є недопущення настання шкідливих наслідків. Зазначена дія реалізується тоді, коли ймовірність настання небажаних наслідків набуває ознак очевидності, а ситуація щодо цього потребує втручання.

Як справедливо зазначає у контексті порівняння адміністративно-правових засад превентивної діяльності поліції України та країн ЄС Д. О. Булатін [13], превенцію відмежовують від понять профілактики, попередження, запобігання, припинення тощо, передусім тим, що вона має спрямування на недопущення розвитку суб'єктивної сторони правопорушення на його початковому етапі. Дія превенції полягає здебільшого у психологічному впливові на особу, і спрямована передовсім на недопущення реалізації її думок протиправної спрямованості. Отже, метою превенції є усунення чи трансформація протиправних установок, намірів чи бажань потенційного правопорушника шляхом створення надійних стримуючих факторів.

У соціально-педагогічній літературі [14; 15] поняття превенції трактується переважно як дії з метою профілактики, пом'якшення, полегшення, коригування тих умов, які призводять до фізичних або емоційних порушень, виникнення соціально-поведінкових проблем. Аналізуючи німецьку модель соціальної превенції, як одну з найефективніших у соціальних відносинах сьогодення, науковці Р. В. Чубук та С. В. Вернигорова пов'язують превенцію із поняттями безпеки і ризику, акцентуючи на тому, що ризик переважно передбачає свідомий вибір особи, а безпека завжди обумовлена зовнішніми обставинами. Відповідно, превенцію науковці пропонують співвідносити із безпекою, визнаючи за її мету трансформацію небажаного ризику та пов'язуючи її зміст із можливістю для суб'єкта прийняття виваженого та вигідного для себе рішення [14, с. 52].

Переважно, коли йдеться про превенцію чи превентивну діяльність, розуміються заходи, спрямовані на запобігання правопорушенням.

Враховуючи зазначене, вказуємо на можливість виділення сутнісних ознак поняття превенції правопорушень серед військовослужбовців ЗСУ як цілеспрямованої діяльності, що організовується державою та реалізується спеціально визначеними суб'єктами з метою зменшення кількості у зазначе-

ному середовищі дисциплінарних, адміністративних та інших правопорушень. Зокрема, такими ознаками є: а) превенція – попереджувальна дія, спрямована на недопущення настання небажаних наслідків від порушення військовослужбовцями ЗСУ норм військового, адміністративного, кримінального та іншого законодавства; б) превенція застосовується на етапі формування наміру та мотивів протиправної діяльності; в) заходи превенції мають право реалізовувати лише уповноважені суб'єкти у межах своєї компетенції; г) превенція спрямована передовсім на свідомість потенційного правопорушника, її метою є зміна на психологічному рівні мотивів, настроїв, ціннісних орієнтирів, психологічних установок особи; ґ) порівняно із попередженням, запобіганням та припиненням, результат превенції є кращим, оскільки він не обтяжений наслідками дій і не потребує інших заходів.

З урахуванням зазначеного, доходимо висновку, що ключовою відмінністю превенції від інших форм запобігання правопорушень є те, що вона спрямована на недопущення розвитку суб'єктивної сторони правопорушення ще до його початку. Превенція передовсім спрямована на психологічну формацію людини шляхом недопущення реалізації протиправних намірів і установок. Вказана ознака об'єднує поняття превенції із поняттям профілактики.

У найзагальнішому розумінні профілактику правопорушень розуміють як систему організаційних, правових і виховних заходів, спрямованих на попередження та усунення на загальносоціальному рівні причин і умов, що сприяють учиненню злочинів і правопорушень, формуванню психологічного ставлення до правопорушень як до асоціального явища. У тезаріусах поняття профілактики не завжди трактується через призму юридичного явища. Відповідно до тлумачного словника сучасної української мови профілактика є: 1) заходами, що запобігають виникненню й поширенню хвороб, сприяють охороні здоров'я населення; 2) сукупність заходів, які запобігають передчасним поломкам і спрацюванню машин, механізмів тощо, відвертають аварії на виробництві, транспорті [16, с. 1177].

Аналіз законодавства засвідчує також відсутність закріплення понять превенції і профілактики на законодавчому рівні. Серед законодавчих актів України відсутній закон про профілактику правопорушень (хоча, мали місце спроби його розроблення). Так само не існує нормативного визначення згаданих понять у

системі військового права. Натомість у Законі України «Про Національну поліцію» [17] одночасно (але без розкриття їх значення) використовуються два терміни – і «профілактика», і «превенція». По суті, єдиним законодавчим актом, що на нормативному рівні закріплює поняття профілактики, є Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [18], який у ст. 3 трактує профілактику як спеціально організовану діяльність, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на їх поведінку.

Авторитетний фахівець у сфері правоохоронної діяльності професор О. М. Бандурка, обґрунтовуючи поняття профілактики злочинності, розглядає його у двох контекстах, а саме: 1) як систему колективних та індивідуальних виховних впливів на вироблення неуразливості, формування імунітету до негативних впливів навколишнього середовища з метою попередження розвитку асоціально спрямованої особистості й перебудови її ставлення до дійсності у процесі виховання; 2) як соціально спрямовану організаційно-правову діяльність держави, її органів та посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян щодо виявлення причин та умов вчинення злочинів і правопорушень, усунення факторів, які сприяють формуванню антигромадської поведінки особи, ліквідації правопорушень як соціального явища та забезпечення або відновлення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян України [19, с. 16–117]. Аналізуючи систему профілактичної діяльності, що реалізується органами внутрішніх справ, професор О. М. Бандурка розглядає її як особливу частину соціального регулювання, пов'язану із завданнями блокування й усунення причин та умов адміністративної і кримінальної деліктності. Відповідно, пропонує визначення профілактики як спеціально організованої діяльності окремих підрозділів, посадових осіб та працівників, яка здійснюється на різних рівнях, на основі спільних цілей, завдань, принципів, а також у межах визначеної компетенції. Важливими здобутками у контексті здійснення теоретико-методологічної характеристики профілактики також вважаємо розв'язання О. М. Бандуркою питання про види (рівні) та завдання (функції) профілактики. На думку вченого, профілактична діяльність охоплює: загальносоціальний та спеціальний рівні; та виконує: а) прогностичну; б) ідеологічну; в) операційну та г) виховну функції [19, с. 16–117].

Науковці Ю. Ф. Іванов та О. М. Джужа профілактику правопорушень розуміють як діяльність щодо усунення, нейтралізації чи ослаблення факторів, які породжують злочинність або сприяють їй. Натомість поняття запобігання зазначені вчені розуміють як діяльність держави і суспільства, спрямовану на утримання злочинності на можливо мінімальному рівні через усунення її причин та умов, а також на недопущення та припинення конкретних злочинів [20, с. 165].

Дослідниця С. Л. Дембіцька, розкриваючи значення профілактичної діяльності для сучасного суспільства, вказує, що у словниках профілактику переважно трактують як попередження, та пропонує її розуміння як сукупності попереджувальних заходів, спрямованих на збереження і зміцнення нормального стану правопорядку [21, с. 108]. М. В. Мотунова, аналізуючи поняття профілактики у межах концепції соціальної педагогіки, тлумачить зазначене поняття як: 1) систему заходів, спрямованих на попередження, обмеження та локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі; 2) комплекс цілеспрямованих колективних і індивідуальних впливів на свідомість, почуття та волю особи з метою вироблення у неї імунітету до негативних впливів навколишнього середовища, попередження її асоціальної спрямованості та антигромадської поведінки і перебудови ставлення до навколишньої дійсності у процесі перевиховання [22, с. 105–106]. Соціологиня І. І. Парфанович, у контексті розроблення теоретико-методологічних засад соціальної профілактики, наголошує на програмному характері та плановості такої діяльності. Для І. І. Парфанович профілактика – це передовсім заплановане попередження несприятливої події, тобто, усунення причин і умов, здатних викликати ті або інші небажані наслідки. Відповідно, профілактику мають проводити у формі запланованих дій, спрямованих здебільшого на досягнення бажаного результату, але водночас і на запобігання можливих негативних явищ [23, с. 12].

Зазначені, а також інші результати, отримані у процесі аналізу понять профілактики та превенції, вважаємо принципово важливими для розв'язання питання змісту і кореляції понять превенції та профілактики у ЗСУ.

Зважаючи на зазначене, *профілактику* правопорушень у ЗСУ пропонуємо розуміти як дії щодо усунення, нейтралізації чи ослаблення факторів, які породжують чи сприяють злочинності, правопорушенням, іншим неправомірним діям у зазначеному

середовищі. Як окремий вид правоохоронної діяльності, що реалізується у сфері відносин військової служби та серед особливої категорії суб'єктів (військовослужбовців ЗСУ), профілактика, тим не менше, є складовою загальносоціальної системи профілактики правопорушень. Проте зазначене поняття має певну специфіку, обумовлену, зокрема: а) правовим статусом суб'єктів; б) методами і засобами здійснення; в) умовами та порядком реалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З урахуванням результатів проведеного аналізу понять превенції та профілактики правопорушень у ЗСУ доходимо висновку про те, що зазначені поняття є схожими, але не тотожними.

Поняття превенції має ширший обсяг та сферу застосування, оскільки її спрямовано на нівелювання передумов виникнення причин і умов злочинності, вона передбачає нейтралізуючий вплив на особу ще на етапі формування наміру та мотивів її протиправної діяльності.

І превенція, і профілактика у ЗСУ, як окремий напрям спеціально організованої державою діяльності кола уповноважених суб'єктів, мають спільну мету, що полягає у мінімізації та запобіганні вчиненню злочинів і правопорушень військовослужбовцями.

Зміст превенції та профілактики пов'язаний не лише із завчасним, попереднім реагуванням на порушення військової дисципліни, здійснення злочинів і правопорушень у ЗСУ, а і з правовим вихованням військовослужбовців, які вчинили чи можуть вчинити правопорушення або злочин, створенням умов щодо їх недопущення.

Ключовою ознакою превенції є те, що вона спрямована на недопущення розвитку суб'єктивної сторони правопорушення на його початковому етапі. За своєю сутністю превенція є одним із видів соціально-психологічного, педагогічного і юридичного впливу на особу потенційного правопорушника і спрямована передовсім на його психологічну формацію.

За сучасних умов превенцію та профілактику правопорушень у ЗСУ варто розглядати як один із ключових напрямів забезпечення військової дисципліни, законності і правопорядку у ЗСУ, що своєю чергою є передумовою боєготовності і боєздатності Сил оборони у період воєнного стану.

З огляду на те, що завдання запобігання правопорушенням у ЗСУ в контексті виконання закріплених за ними задач в умовах повномасштабної збройної агресії є надзвичайно важливим, але його

наукове розроблення поки що не відповідає належному рівню, зазначений напрям потребує подальшого розгляду як у аспекті теоретико-методологічних засад, так і в аспекті практико-орієнтованих досліджень.

Список використаних джерел

1. Лихачов Р. Кримінальні провадження щодо військовослужбовців: що змінилось у 2022 році. Волонтерський рух «Адвокати ЗСУ». URL: <https://pravo-ua.com/crime/vijskovi-zlochyny-statystyka/> (дата звернення: 01.02.2025).

2. Карпенко М. І. Актуальні питання кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення та їх запобігання потребують невідкладного позитивного вирішення. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*. 2023. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-14> (дата звернення: 10.01.2025).

3. Пащенко Є. М. Злочинність військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань України в умовах агресії проти України: кримінологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 81, ч. 2. С. 324–329. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.50> (дата звернення: 10.01.2025).

4. Офіс Генерального прокурора України. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zarejestrovani-kriminalni-pravoporushennya-tarezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 15.01.2025).

5. Коломієць Н. В., Соседка С. В. Запобігання вчиненню військових кримінальних правопорушень (в контексті ст. 402, 407, 408 КК України). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 515–519. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.86>.

6. Дмитренко Н. М. Особливості профілактики та попередження окремих груп злочинів у Збройних Силах України. *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 101–105.

7. Дмитренко Н. А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у Збройних Силах України: дис. ... докт. філософії (081 Право). Харків, Одеса, 2020. 235 с.

8. Карпенко М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): теоретичні та прикладні аспекти: монографія. Київ: ВНЗ «Нац. акад. упр.», 2018. 420 с.

9. Карпенко М. І. Кваліфікація військових правопорушень за законодавством України: монографія. Київ: ЗВО «Національна академія управління», 2020. 310 с.

10. Карпенко М. І. Теоретико-методологічне дослідження злочинів проти встановленого порядку несення військової служби за Кримінальним кодексом України: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Ірпінь, 2020. 39 с.

11. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання: посібник / за заг. ред. В. Матвійчука. Київ: Дакор, 2023. 452 с.

12. Словник іншомовних слів. Академік. URL: <http://www.jnsm.com.ua/cgibin/u/book/sis.pl?Article=14773&action=show> (дата звернення: 10.01.2025).

13. Булатін Д. О. Адміністративно-правові засади здійснення превентивної діяльності поліцією: порівняння досвіду України та країн ЄС: дис. ... д-ра філософ. у галузі 081 – Право, Харківський ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 167 с.

14. Чубук Р. В., Вернигорова С. В. Превенція та профілактика як базові дефініції соціальної роботи. *Наукові праці: науково-методичний журнал Чорноморського державного університету ім. Петра Могили*. 2014. Вип. 234, Т. 246. С. 51–54.

15. Волканова В. В. Абетка соціального педагога. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 235 с.

16. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.). Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

17. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 12.02.2025).

18. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 6, ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

19. Бандурка О. М. Профілактика злочинності. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 115–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2014_1_14/ (дата звернення: 10.02.2025).

20. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія: навч. посібник. Київ: Вид-во ПАЛИВОДА А. В., 2006. 264 с.

21. Дембіцька С. Л. Профілактика правопорушень як спосіб встановлення та зміцнення правопорядку в суспільстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 1. С. 107–110.

22. Мотунова Н. В. Сутність поняття профілактики правопорушень серед неповнолітніх. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2014. Вип. 31. С. 104–106.

23. Парфанович І. І. Соціальна профілактика: курс лекцій. Тернопіль: ТДПУ, 2009. 159 с.

References

1. Lykhachov, R. (2022). *Kryminalni provadzhennia shchodo viys'kovosluzhbovtiv. Shcho zminylos' u 2022 rotsi* [Criminal proceedings against military personnel. What changed in 2022]. *Volonters'kyi rukh «Advokaty ZSU»*. Retrieved February 1, 2025, from <https://pravo-ua.com/crime/viyskovy-zlochyny-statystyka/> [in Ukrainian].

2. Karpenko, M. I. (2023). *Aktual'ni pytannia kryminal'noi vidpovidal'nosti za viiskovi kryminal'ni pravoporushennia ta yikh zapobihannia potrebuut nevidkladnoho pozytyvnoho vyryshennia* [Current issues of criminal liability for military criminal offenses and their prevention require urgent positive solutions]. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*. Retrieved January 10, 2025, from <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-14> [in Ukrainian].

3. Pashchenko, Y. M. (2023). *Zlochynnist' viiskovosluzhbovtiv ZSU ta inshykh viiskovykh formuvan' Ukrainy v umovakh ahresii proty Ukrainy: Kryminalohichnyi aspekt* [Criminality of Ukrainian Armed Forces personnel and other military formations in the context of aggression against Ukraine: A criminological aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorod'skoho Natsional'nogo Universytetu, Seriya «Pravo»*, 81(2), 324–329. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.50> [in Ukrainian].

4. Ofis Heneral'nogo prokurora Ukrainy (2025). *Zareistrovani kryminal'ni pravoporushennia ta rezul'taty yikh dosudovoho rozsliduvannia* [Registered criminal offenses and the results of pre-trial investigations]. Retrieved January 15, 2025, from <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareistrovani-kryminalni-pravoporushennya-tarezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> [in Ukrainian].

5. Kolomiyets, N. V., & Sosiedka, S. V. (2024). *Zapobihannia vchynenniu viiskovykh kryminal'nykh pravoporushen' (v konteksti stattei 402, 407, 408 KK Ukrainy)* [Prevention of military criminal offenses (in the context of Articles 402, 407, 408 of the Criminal Code of

- Ukraine)]. *Analitychno-porivniaľne pravoznavstvo*, 4, 515–519. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.86> [in Ukrainian].
6. Dmytrenko, N. M. (2019). *Osoblyvosti profilaktyky ta poperedzhennia okremykh hrup zlochyniv u Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Peculiarities of crime prevention and suppression in the Armed Forces of Ukraine]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 4, 101–105 [in Ukrainian].
7. Dmytrenko, N. A. (2020). *Kryminalohichna kharakterystyka ta zapobihannia zlochynnosti u Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Criminological characteristics and prevention of criminality in the Armed Forces of Ukraine] (Doctoral dissertation). Kharkiv, Odessa [in Ukrainian].
8. Karpenko, M. I. (2018). *Zlochyny proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby: teoretychni ta prykladnyi aspekty* [Crimes against the established order of military service: theoretical and applied aspects]. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia [in Ukrainian].
9. Karpenko, M. I. (2020). *Kvalifikatsiia viiskovykh pravoporushen' za zakonodavstvom Ukrainy* [Qualification of military offenses under Ukrainian legislation]. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia [in Ukrainian].
10. Karpenko, M. I. (2020). *Teoretyko-metodolohichne doslidzhennia zlochyniv proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby za Kryminalnym kodeksom Ukrainy* [Theoretical and methodological study of crimes against the established order of military service under the Criminal Code of Ukraine] (Doctoral dissertation). Irpin [in Ukrainian].
11. Matviychuk, V. (Ed.). (2023). *Viiskovi zlochyny: kharakterystyka, metodika rozsliduvannia ta zapobihannia* [Military crimes: Characteristics, investigation methods, and prevention]. Kyiv: Dakor [in Ukrainian].
12. Akademichnyi slovnyk inshomovnykh sliv. (n.d.). Retrieved January 10, 2025, from <http://www.jnsm.com.ua/cgibin/u/book/sis.pl?Article=14773&action=show> [in Ukrainian].
13. Bulatin, D. O. (2020). *Administratyvno-pravovi zasady zdiisnennia preventyvnoi diialnosti politsiiei: porivnannia dosvidu Ukrainy ta krain Yevropeiskogo Soiuзу* [Administrative and legal bases of preventive activity by the police: A comparison of the experience of Ukraine and EU countries] (Doctoral dissertation). Kharkiv University of Internal Affairs [in Ukrainian].
14. Chubuk, R. V., & Vernihorova, S. V. (2014). *Prevention ta profilaktyka yak bazovi definitiuvnyky sotsialnoi roboty* [Prevention and prophylaxis as basic definitions in social work]. *Naukovi pratsi: naukovo-metodychni zhurnal Chornomorskogo derzhavnogo universytetu im. Petra Mohyly*, 234(246), 51–54 [in Ukrainian].
15. Volkanova, V. V. (2011). *Abetka sotsialnoho pedagoga* [The ABC of a social pedagogue]. Kharkiv: Osnova Publishing Group [in Ukrainian].
16. Busel, V. T. (Ed.). (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* (2nd ed.). Kyiv: Perun [in Ukrainian].
17. Zakon Ukrainy pro Natsionalnu politsiuu, No. 580-VIII. (2015). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved February 12, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> [in Ukrainian].
18. Zakon Ukrainy pro orhany i sluzhby u spravakh ditei ta spetsialni ustanova dlia ditei, No. 20/95-VR. (1995). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved February 10, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
19. Bandurka, O. M. (2014). *Profilaktyka zlochynnosti* [Crime prevention]. *Visnyk Pivdennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 1, 115–124. Retrieved January 10, 2025, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2014_1_14/ [in Ukrainian].
20. Ivanov, Y. F., & Dzhuzha, O. M. (2006). *Kryminalohiia: navch. posibnyk* [Criminology: Textbook]. Kyiv: PALIVODA A. V. [in Ukrainian].
21. Dembitska, S. L. (2017). *Profilaktyka pravoporushen' yak sposib vstanovlennia ta zmitnennia pravoporyadku v suspilstvi* [Crime prevention as a way to establish and strengthen law and order in society]. *Aktualni problemy vitchyznianoї iurysprudentsii*, 2(1), 107–110 [in Ukrainian].
22. Motunova, N. V. (2014). *Sut' profilaktyky zlochynnosti sered nepovnoletnikh* [The essence of crime prevention among minors]. *Naukovi visnyky Uzhhorods'koho Natsionalnoho Universytetu, Seriya Pedagogika, sotsialna robota*, 31, 104–106 [in Ukrainian].
23. Parfanovych, I. I. (2009). *Sotsialna profilaktyka: kurs lektsii* [Social prevention: A course of lectures]. Ternopil: TDPU [in Ukrainian].

Koba Maria

Doctor of Philosophy in Law,

Associate Professor,

docent of the Department of Legal Support

and Law Enforcement,

Faculty of State Security,

Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

PREVENTION OF OFFENSES IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE: CONTENT AND CORRELATION OF CONCEPTS

The article is sanctified to opening of maintenance and finding out of correlation of concepts of prevention and prophylaxis of offences in the Armed Forces of Ukraine.

It is well-proven that offences in the Armed Forces of Ukraine present a serious threat to basic principles of military management and possibility of Forces of defensive to execute the task of defensive of Ukraine, defence of her sovereignty, territorial integrity and inviolability, rebuff of the armed aggression of the Russian federation. The author identifies the main reasons for the increase in the number of offenses in the Armed Forces of Ukraine in modern conditions. It is emphasized that at all times military discipline and military order have been considered as the basis of combat readiness and combat capability of the military organization of the State and its army.

The author proves the relevance of the task of developing new approaches to the organization of the system of prevention of offenses in the Armed Forces of Ukraine, in particular, in the context of preventive and prophylactic activities.

The author proposes that prevention of offenses in the Armed Forces of Ukraine should be understood as proactive actions regulated by law aimed at preventing the occurrence of undesirable consequences related to non-compliance by servicemen with the requirements of the Disciplinary Statute, the provisions of the Criminal Code of Ukraine, the Code of Ukraine on Administrative Offenses, and other legislation of Ukraine related to legal liability.

It is proved that prevention is distinguished from the concepts of prevention, warning, prevention, termination, etc. by the fact that it is aimed at preventing the development of the subjective side of an offense at its initial stage. The effect of prevention is to have a psychological impact on a person and is aimed at preventing the realization of his/her thoughts of an unlawful nature.

The author identifies the features of prevention of offenses in the Armed Forces of Ukraine, in particular: a) prevention is a preventive action aimed at preventing the occurrence of undesirable consequences of violation by the military personnel of the Armed Forces of Ukraine of

the norms of military, administrative, criminal and other legislation; b) prevention is applied at the stage of formation of intent and motives for illegal activity; c) prevention measures may be implemented only by authorized entities within their competence; d) prevention is aimed at the consciousness of a potential offender, its goal is to change the motives, moods, values, and psychological attitudes of a person at the psychological level; e) compared to warning, prevention, and suppression, the result of prevention is better, as it is not burdened by the consequences of actions and does not require other measures.

The author proposes that prevention of offenses in the Armed Forces of Ukraine should be understood as actions aimed at eliminating, neutralizing or weakening the factors which give rise to or contribute to crime, offenses and other illegal actions in this environment.

It is proved that prevention of offenses in the Armed Forces of Ukraine: a) is a separate type of law enforcement activity implemented in the field of military service relations among a special category of subjects (military personnel of the Armed Forces of Ukraine); b) is an integral part of the general social system of prevention of offenses; c) has its own specifics due to the legal status of subjects, methods and means of implementation, conditions and procedure for implementation.

It is concluded that the concepts of prevention and prevention of offenses in the Armed Forces of Ukraine are similar but not identical. The concept of prevention has a wider scope and application, since it is aimed at leveling the preconditions for the causes and conditions of crime and provides for a neutralizing effect on a person at the stage of formation of the intent and motives of his/her illegal activity. Both prevention and prophylaxis have a common goal, which is to minimize and prevent the commission of crimes and offenses by military personnel. The content of prevention and prophylaxis is related not only to early, preliminary response to violations of military discipline, crimes and offenses in the Armed Forces of Ukraine, but also to legal education of servicemen who have committed or may commit offenses, and creation of conditions for their prevention.

Keywords: *prevention; prevention; offenses; servicemen; the Armed Forces of Ukraine; military discipline; law enforcement.*